

zatrepetala. Tudi moj palec se je zadiral vanjo. Bila sem zelo nestrpna in povsem zaverovana v življenje, ki je čisto moje viselo pred menoj.

Okoli mene je bila zato tema.

Obleka na meni je bila mokra.

Ob nogah mi je tekel veseli potok.

Zaradi ribe v moji roki je bil ta potok čist in živ.

Če sem jo dve uri lovila, ko je splavala zdaj ven, zdaj spet zginila pod skalo, pa divje švigala sem in tja, se nazadnje odločila, da bo ostala pod kosom žive skale, od koder sem jo zbezala z razprskanimi in otrdelimi in mrzlimi prsti, a z neznanskim zadovoljstvom, ko bi od navdušenja najraje kričala, saj mi je bilo šele trinajst let in je bila to moja prva riba, jo moram sedaj ubiti.

Od mojega krčevitega prijema je bila že malo ranjena, v tistih kratkih trenutkih sem mislila na rano, ki jo je imela od mojega palca, pa na to, da imajo ponekod velike steklene posode, kamor spravijo žive ribe in jih potem gledajo in hranijo, da so lahko dolgo njihove. Doma ni bilo take posode, pa ribo sem šla lovit za očeta, da jo bo pojedel, da se bo smehljal, ko jo bo videl. Topel občutek me je spet preplaval vso; riba je močno opletala z repom, bila je grozno živa; le tisti, ki je kdaj ubijal, ve, kako živo je življenje pred smrtjo. Ozirala sem se za kavljem po vejah blizu in se videla, kako mi binglja ob boku z zoženimi in lepkiimi plavutmi, velika, skorajda polkilska, kako jo dvignem očetu pred obraz, on pa ne more verjeti, ker sem dekle in mi je trinajst let.

Nisem je mogla spustiti.

Z nestrpno, daleč premočno kretnjo sem ji zlomila vrat; tedaj je začela silovito drgetati in se je zvijala, pa sem stisnila roko še močneje: v desnici mi je ostala ribja glava, krvava in grda.

Prazne roke sem dvignila na oči.

Sedaj je bila tudi v meni tema.

Ob nogah mi je tekel veseli potok: kalen in mrtev.

Molière **Prolog iz Amfitriona**

Merkur, na oblaku; *Noč*, na sedežu, ki ga v zraku vlečeta dva konja.

Merkur: Hola, postojte, očarljiva Noč.

Rad bi vas prosil za pomoč;

naj si dovolim nekaj besedi

o uslugi, ki jo Jupiter želi.

Noč: Oh, oh, gospod Merkur, je to mogoče?

Kdo bi vas prepoznal v tem položaju!

Merkur: Bil sem zares z močmi pri kraju,

ko oče toliko od mene hoče.

- Pa sem se zleknil na oblak pod svod,
da tu počakal bi na vaš prihod.
- Noč: Šalite se, ta vaš izraz je čuden:
sme bog kdaj reči, da je truden?
- Merkur: Mar smo iz jekla?
- Noč: Ne, a čut veli mi,
da prav je paziti na ugled neba;
in so besede, ki se z njimi
znižuje visokost boga.
Nevredne so, zato naj jih pozabi
in naj človeški prepusti jih rabi.
- Merkur: Lahko, lepotka, vam; saj se poznamo:
vi imate udoben sedež na kolesih,
par dobrih konj vas kot veliko damo
prevaža kot vam drago po nebesih.
Z menoj pa ni prav nič tako
in rad poplačal bi trdo
za svojo usodo te poete,
a drzni, ne nesramni svet,
ki si izmislil je krivični red
ter ga vzdržuje kot zakone svete, —
da vsak bog je kako oborožen
za svojo vlogo in namen,
le jaz ostal sem praznih rok,
da begam peš kot vaški sel okrog,
jaz, ki sem, kakor vsi vedo na svetu,
glasnik bogov vladarju in očetu;
zato povem, pa če mi kdo zameri,
da za ta pota, ki jim ni števila,
bolj kakor drug prenekateri
potreben sem ustreznega vozila.
- Noč: Kaj radi bi s protestom tem?
Poeti svoja so tovarišija,
in to pač ni edina bedarija,
ki jo pripisati je tem ljudem.
Res ne bi smeli biti nanje hudi;
pa krila na nogah, kaj to ne šteje?
- Merkur: Če mora nekdo tekati hitreje,
ga to morda kaj manj utruji?
- Noč: Dovolj, gospod Merkur, o tem.
Vprašala bi, kaj naj bi jaz, če smem.
- Merkur: Poprosim naj v imenu vas očeta,
da posodite plašč mu črni;
ta sladko pustolovščino pregnni,
ki nova mu ljubezen jo obeta.
Seveda so vam znane govornice,

da rad nebo v prid zemlji zanemarja
in da zamika kdaj nebes vladarja
učlovečiti se radi smrtne lepotice
in še, kako zna tisoč umetnij,
da vsako si, še strožjo, pokori.
Zdaj so Alkmene ga ranile oči
in v tem, ko Amfitrion, njen slavni
soprog, tam na beotski ravni
se kot poveljnik tebskih čet mudi,
je on navzel njegov lik in postavo,
da laže bi dosegel kar želi:
uteho in najslastnejšo zabavo.
Njun zakon je ugoden za to stvar,
saj šele nekaj dni sta zvezan par
in čustvo, s katerim ljubita se vdano,
pobudo daje za to ukano,
ki si jo izbral je naš vladar.
V primeru tem je uganil prav:
pri marsikteri drugi zaželeni
bili bi ti poskusi pogrešeni,
kajti soprogov videz in pojav
ni zmeraj jamstvo za uspeh pri ženi.

Noč: Jupitra občudujem, le ne vem —
to preobražanje! Kaj hoče s tem?

Merkur: Okusiti vseh vrst sladkosti.
In v tem ravna kot bog izveden.
Naj svet se klanja njega visokosti,
meni bi zdel se zagotovo beden,
če vztrajal bi v veličju in strogosti,
zmeraj v nebesih, zmeraj tam v višini.
Po mojem ni bolj abotne metode,
kot biti hlapec lastni veličini;
posebno, če gre za ljubavne zgone,
je visokost prismodarija.
In Jupiter, ki ve za užitke prave,
se zna znebiti svoje večne slave,
da se lahko spusti v vse, kar mu prija,
in stopiti iz svoje zna nravi,
da ni več on, tako se prelevi.

Noč: No, to še gre, če s svoje visokosti
na raven spuščča se ljudi,
da bi užil pač vse sladkosti
prisrčnih iger, če ga veseli;
a naj pri teh preobrazbah in zabavi
ostane vsaj človeški zvest naravi:
ker Jupiter v podobi bika,

- laboda, kače ali druge stvari,
to zame res ni lepa slika;
ne čudim se, če svet o tem čenčari.
- Merkur: Naj govore, komu to mar!
te preobrazbe imajo že svoj čar,
ki pamet teh sodnikov ga ne sluti.
Ta bog v tem kakor v vsem, ve kaj in kam,
in še: žival, ko ljubi in ko čuti,
ni le živalska, kakor zdi se nam.
- Noč: In kaj tedaj spričo ljubezni take?
Če mu ukana že pomaga k sreči,
kaj še želi? S čim bi mu mogla ustreči?
- Merkur: Krotite svojih konj korake,
storite zanj, kar mu srce želi:
naj bo ta noč, ki zanj ji ni enake,
tudi najdaljša izmed vseh noči.
Dajte njegovi strasti nekaj zraka
in dan zasije malce naj pozneje,
saj z njim vrnitev nam preti vojščaka,
na čigar se prostoru bog zdaj greje.
- Noč: Kaj čeden posel to, seve,
ki mi ga Jupiter velevala,
in služba, kakršno zahteva
ima pred svetom jako častno ime.
- Merkur: Za mlado boginjo starokopitno,
zaostalo gledate na te reči,
ker takšen posel, to je pač očitno,
nizkoten le za nizke je ljudi.
Če pa na srečo imate položaj,
je dobro in lepo, vse kar storite,
pač v skladu s krogi, v kakršnih živite;
takó ravnanje naše menja svoj značaj.
- Noč: No da, v zadevah take baže
ste bolj izvedeni kot jaz
in da lahko izpolnim ta ukaz,
vaš tenki čut naj pot mi kaže.
- Merkur: Oho, oho, kraljica Noč, mir z nama,
počasi, prosim vas, počasi:
od nekdanj ste vendar na glasu
kot ne pregnano stroga dama.
Zaupnica ste vsepovsod na svetu
za sto spletk, ki nenehno se vrste,
in menim, ko sva že pri tem predmetu,
da kar lahko podava si roke.
- Noč: Pustiva rajši te razprave,
kar sva, pač sva in ostaniva.

- Ni prav, da ljudski rod uživa,
 ko midva pereva si glave.
- Merkur: Zbogom, zdaj stopim dol, da vse pripravim,
 da rešim tega svojega se lika
 in da v podobo se napravim
 Amfitrionovega poslužnika.
- Noč: Jaz s svojim spremstvom temnih ur
 tu kje, na tej poluti se zaustavim.
- Merkur: Bodite zdravi, Noč!
- Noč: Zbogom, Merkur!

Prevedel Josip Vidmar

Na rob moderni francoski poeziji

Marjeta
 Vasič

Mislim, da brez ankete lahko zapišemo, da francoska leposlovna proza, v izvorniku ali v prevodih, slovenske bralce laže in hitreje osvaja kakor francoska poezija. O tem, zakaj in kako se to dogaja, bi lahko pisali obširne razprave; ta zapis pa želi opozoriti le na tisti vidik vprašanja, ki izvira iz same narave poezije.

Naj v tej zvezi obnovim anekdoto iz francoskih umetniških krogov, ki jo je v *Literarnih spominih* zapisal Paul Valéry. Mallarméjev prijatelj slikar Degas je tudi pesmi pisal. Nekoč, ko mu delo nikakor ni šlo od rok, je potožil Mallarméju, kako da ne spravi skupaj svoje pesmi, ko ima vendar polno glavo misli. Pesnik mu je odgovoril: »Ampak Degas, poezija se dela z besedami, ne z mislimi.«¹

Seveda ne smemo Mallarméjevega odgovora razumeti v smislu Hamletovih »besed«, kakor mu tudi ne gre pripisovati trditve, da »človek proze ne ustvarja z besedami«. Mallarméjev stavek nakazuje posebno pojmovanje pesniške besede, ki se je v njegovem času, predvsem pa v našem stoletju, uveljavilo pri teoretičnih in ustvarjalcih raznih smeri ne glede na njihovo različno svetovnonazorsko in estetsko usmerjenost; tako na primer pri P. Valéryju po prvi in pri J.-P. Sartru po drugi vojni. To pojmovanje ne zanika, da je poezija izviren in edinstven odziv pesnika na svet in življenje, niti ne izključuje znanih in priznanih konstituant pesniškega ustvarjanja, se pravi emocionalnega izvora pesniških stanj in večjega ali manjšega miselnega posega v pesniško oblikovanje, pač pa določa besedi oziroma pesniški govorici posebno vrednost. V pesniškem tekstu tedaj besede in stavčne enote niso samó nosilke pomena, niso samo znak za pojme in stvari kakor v vsakdanji govorici; niso samo posrednice pomena, marveč avtonomne enote s svojo pomensko, zvočno in vidno strukturo, kakor tudi s celotnim asociativnim kompleksom, ki ga evocirajo. V tem primeru govorica ni sredstvo, marveč cilj, ali kakor pravi Sartre, »pesnik besed ne upo-

¹ P. V.: *Souvenirs littéraires*, Oeuvres I, str. 784. Bibliothèque de la Pléiade, 1957.